УДК 378.015.3:005.32]:81'243]:378.011.3-051-043.2](045)
DOI https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-1-41

Галина БОНДАР,
orcid.org/0000-0002-7321-8137
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(Умань, Черкаська область, Україна) galyna72bondar@gmail.com

ВПЛИВ ВИКЛАДАЧА НА ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ця стаття присвячена аналізу впливу викладача на формування мотивації студентів до вивчення іноземної мови. Сьогодні мотивація студентів до вивчення іноземної мови залежить від того, наскільки ефективно викладач може сприяти зацікавленості студента у вивченні іноземної мови. Проведене дослідження дозволило зробити висновок, що вплив викладача на мотивацію студентів до вивчення іноземної мови проявляється не тільки під час передачі знань. Він проявляється також при створенні цікавого, підтримуючого та надихаючого навчального середовища, яке сприяє розвитку допитливості, впевненості та любові до навчання на все життя. У статті надано низку порад для викладача іноземних мов щодо підвищення мотивації його студентів у процесі вивчення іноземної мови. Головне завдання викладача на заняттях з іноземної мови – навчити студентів сприймати іноземну мову, як інструмент спілкування. Іноземну мову необхідно ввести в студентське життя, як мову спілкування, а не просто предмет, що вивчається. Потрібно надати студентам можливість використовувати іноземну мову в реальних життєвих ситуаціях, таких як, наприклад, стажування, волонтерство чи громадська робота. Задіяти її в максимальній кількості сфер діяльності студентів. Демонстрація того, як іноземна мова може бути використана в реальних життєвих ситуаціях, пов'язаних зі сферою навчання або майбутньою кар'єрою студентів, може підвищити їхню зацікавленість у вивченні іноземної мови. Для розв'язання цих завдань необхідно визначити напрями оптимізації процесу підготовки, орієнтовані на: підвищення мотивації до вивчення іноземної мови, інтеграцію елементів різних навчальних методик, організацію аудиторної та самостійної роботи студентів в інтернет-просторі, застосування сучасних технологій навчання, розроблення інноваційних навчальних матеріалів з іноземної мови.

Ключові слова: *викладач, студенти, іноземна мова, мотивація, технології, вивчення, заклад вищої освіти.*

Galyna BONDAR,
orcid.org /0000-0002-7321-8137
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
(Uman, Cherkasy region, Ukraine) galyna72bondar@gmail.com

LECTURER'S INFLUENCE ON THE FORMATION OF STUDENTS' MOTIVATION TO LEARN FOREIGN LANGUAGE

This article is devoted to the analysis of the lecturer's influence on the formation of students' motivation to learn foreign language. Today, students' motivation for learning foreign language depends on how effectively the lecturer can promote the student's interest in learning foreign language. The research has led to the conclusion that the lecturer's influence on students' motivation to learn foreign language is demonstrated not only during the transmission of knowledge. It is also in the process of creating an attractive, supportive, and inspiring educational setting that fosters curiosity, confidence, and lifelong love of learning. The article provides a number of tips for foreign language lecturers on how to increase the motivation of their students in the process of learning foreign language. The main task of a lecturer in foreign language classes is to teach a student to perceive foreign language as a tool of communication. Foreign language should be introduced into student life as a language of communication, not just studied subject. Students should be given the opportunity to use foreign language in real-life situations, such as on-the-job training, voluntary work or community service. Use it in as many areas of student activities as possible. Demonstrating how foreign language can be used in real-life situations related to students' field of study or future career can increase their interest in learning foreign language. In order to solve these problems, it is necessary to identify areas for optimizing professional training process focused on: increasing the motivation of learning foreign language, integrating elements of various teaching methods, organizing students' classroom

and independent works in the Internet space, using modern teaching technologies, developing innovative foreign language teaching materials.

Key words: *teacher, students, foreign language, motivation, technology, learning, higher education institution.*

Постановка проблеми. Сьогодні мотивація студентів до вивчення іноземної мови залежить від того, наскільки ефективно викладач може сприяти зацікавленості студента у вивченні іноземної мови.

Мотивація «не пасивний механізм, що вимагає поштовху, а активний індивідуальний «мотор», який постійно підштовхує людину в те поле діяльності, де її здібності можуть виявитися з найбільшою силою і гальмує їх виявлення в інших напрямках» (Побережна, 2013: 244).

«Викладачу необхідно працювати над формуванням або підтримкою високого рівня мотивації студентів як однієї з головних передумов ефективного вивчення іноземних мов протягом всього навчального процесу. Особливо це стосується процесу викладання іноземних мов в закладах вищої освіти нефілологічного напрямку, адже в них дисципліни «Іноземна мова», «Іноземна мова за професійним спрямуванням» не є дисциплінами спеціалізації студентів» (Ісакова, 2023: 174).

Сучасний викладач іноземної мови повинен бути активною особистістю, повинен легко адаптуватися до реалій сьогодення та бути обізнаним у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, свідомо інтегруючи їх у свої заняття для створення інтерактивного та захоплюючого навчального процесу. Креативність повинна бути однією з його візитних карток. Маючи глибоку пристрасть до мов, педагог повинен вільно володіти кількома мовами і добре розуміти культурні нюанси, пов'язані з кожною з них.

По суті, сучасний викладач іноземної мови – це не просто освітянин, а наставник і провідник, який відкриває двері у світ мовних і культурних традицій народу, мова якого вивчається.

Терплячий та розуміючий, він повинен створювати інклюзивне та сприятливе навчальне середовище, де студенти будуть почуватися комфортно в будь-яких ситуаціях.

Викладач також повинен бути завжди в курсі новітніх методик викладання; постійно шукати можливості професійного розвитку для вдосконалення своєї викладацької практики; повинен бути культурно обізнаним та відкритим, заохочуючи своїх студентів поважати різноманітні точки зору.

Педагог повинен стати гарним прикладом для наслідування і повинен продемонструвати зацікавленість у викладанні, у передачі знань.

Сучасні студенти хочуть бачити в якості викладача сильну, успішну, упевнену у собі особистість, що володіє новітніми знаннями, які, вочевидь, можуть стати в пригоді в житті студентів.

Аналіз досліджень. Дослідженням впливу викладача на формування мотивації студентів до вивчення іноземної мови займались науковці: Арістова Н. «Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих навчальних закладів»; Гриценко В., Ясинська Т. «Активізація мотивації студентів до вивчення іноземної мови»; Ісакова Є. «Роль викладача у формуванні мотивації у студентів в процесі вивчення іноземної мови»; Козак М. «Роль мотивації та шляхи її підвищення при вивченні іноземних мов»; Міненко О., Крічкер О., Єремеєва Н. «Формування мотивації вивчення англійської мови у студентів немовних спеціальностей»; Побережна Н. «Професійна мотивація та її роль у формуванні мотивації до вивчення іноземних мов у студентів немовних ВНЗ»; Рідель Т. «Професійна мотивація та її роль у формуванні мотивації до вивчення іноземної мови в аграрному ВНЗ».

Дослідники визнають, що мотивація відіграє одну з найважливіших ролей в досягненні успіху у вивченні іноземної мови. Мотивацію можна охарактеризувати як стимул, який змушує людину діяти для досягнення бажаної мети і який безпосередньо пов'язаний з потребами особистості.

Зокрема, Арістова Н. вважає, що «мотивація може розглядатися як системне утворення зовнішніх і внутрішніх мотивів, ієрархія та взаємодія яких складається під дією певних факторів» (Арістова, 2015: 14).

Хоча вчені погоджуються з тим, що мотивація відповідає за управління людською поведінкою, спонукаючи і спрямовуючи її, існує безліч теорій і поглядів на те, як це відбувається. Причиною такого розмаїття думок є складність людської природи.

Метою статті є аналіз впливу викладача на формування мотивації студентів до вивчення іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Формування мотивації студентів ЗВО до вивчення іноземної мови вимагає від викладача поєднання інноваційних методів викладання та глибокого розуміння потреб та інтересів студентів.

«Формування мотивації – це не переклад викладачем в голову учнів вже готових мотивів та цілей

навчання. Формування мотивів – це насамперед створення умов для проявлення внутрішніх побуджень до навчання, усвідомлення їх самим учнем та подальший саморозвиток мотиваційної сфери» (Козак, 2015: 84).

Отже, головне завдання викладача на заняттях з іноземної мови – навчити студента сприймати іноземну мову, як інструмент спілкування та надати студентам можливість використовувати іноземну мову в реальних життєвих ситуаціях, таких як, наприклад, стажування, волонтерство чи громадська робота. Тобто іноземну мову необхідно задіяти в максимальній кількості сфер діяльності студентів.

Демонстрація того, як іноземна мова може бути використана в реальних життєвих ситуаціях, що пов'язані зі сферою навчання або майбутньою кар'єрою студентів, може підвищити їхню зацікавленість у вивченні іноземної мови та збільшити мотивацію до вивчення іноземної мови.

Тобто викладач повинен надавати рекомендації та спонукати студентів брати на себе відповідальність за свій навчальний шлях. Він повинен заохочувати студентів встановлювати власні навчальні цілі та знаходити ресурси, які їх зацікавлять.

Студентам потрібно надати можливість в управлінні навчальним процесом та їх самостійною, індивідуальною роботою. Навчальна програма повинна бути адаптована до тем і матеріалів, які цікавлять студентів.

Як показує практика, для того, щоб долучити студентів до країнознавчої інформації, необхідні не лекції, а активне залучення студентів до парної та групової роботи, роботи над проектами.

Завдання, які вимагатимуть від студентів осмисленого використання іноземної мови та співпраці, внеску від усіх членів групи, сприятимуть командній роботі та спільній відповідальності. Це можуть бути проекти, вправи на вирішення проблем та моделювання реальних ситуацій, створення презентацій, розв'язання складних ситуацій.

Завдання з ігровими елементами, бали, рівні та нагороди за їх виконання, нададуть студентам можливість обговорювати нові теми, ділитися думками та допомагати один одному зі складними поняттями.

Викладач, який готує гру, повинен окреслити лише коло проблем, які студенти повинні знати, але матеріал для відповіді учасники повинні знайти самі, результати оцінюються безпосередньо під час гри. При цьому сценарій гри щоразу повинен змінюватися, щоб студент міг наочно продемонструвати володіння навичками комунікації.

Групова робота може бути веселою і приємною, що зробить процес навчання більш привабливим.

Адже, коли студенти асоціюватимуть навчання з позитивними емоціями, вони з більшою ймовірністю будуть мотивовані до участі.

Існує також сьогодні безліч способів створити взаємодію в середовищі вивчення іноземної мови онлайн. Завдання розробника-викладача в тому, щоб вибрати тип взаємодії, її режим і найкращі медіа та інструменти для її розгортання.

Ось деякі ефективні інструменти та стратегії інформаційно-комунікаційних технологій:

Інтерактивні додатки для вивчення мови (такі додатки, як Duolingo, Babbel, Rosetta Stone, зроблять вивчення іноземної мови цікавим і захоплюючим завдяки гейміфікації та інтерактивним вправам).

Онлайн-платформи мовного обміну (такі вебсайти, як Tandem і HelloTalk, з'єднають студентів з носіями мови для мовного обміну, забезпечать реальну практику і культурний обмін).

Мультимедійні ресурси (використання відео, подкастів і музики мовою, що вивчається, покращать навички аудіювання та забезпечать культурний контекст. Такі веб-сайти, як FluentU, пропонують вивчення мови за допомогою реальних відео).

Ігри для вивчення мови (такі ігри, як Kahoot! та Quizlet, можуть зробити вивчення лексики та граматики більш цікавим).

Цифрові картки (такі інструменти, як Anki та Quizlet, допоможуть студентам запам'ятати лексику та фрази шляхом повторення через певні проміжки часу).

Електронні книги та онлайн-бібліотеки (доступ до електронних книг та онлайн-бібліотек мовою, що вивчається, покращать навички читання та познайомити студентів з різними стилями письма).

Соціальні мережі (підписавшись на акаунти з вивчення мови на таких платформах, як Instagram, Twitter і YouTube, студент зможе отримати щоденну мовну практику і поради щодо вивчення іноземної мови).

Отже, додатки та онлайн-платформи, які пропонують інтерактивні вправи, вікторини та мультимедійний контент можуть забезпечити миттєвий зворотній зв'язок та персоналізований навчальний процес.

Віртуальна реальність і доповнена реальність занурять студентів у віртуальне середовище, де вони можуть практикувати мову, наприклад, у віртуальних турах або симуляціях.

Інтегруючи ці інструменти інформаційно-комунікаційних технологій у заняття з іноземної мови, викладач може створити динамічне та

мотивуюче навчальне середовище, яке відповідатиме різним стилям навчання, підтримуватиме зацікавленість студентів та зможе мотивувати студентів ЗВО до активної участі в навчальному процесі та до отримання задоволення від вивчення іноземної мови.

Висновки. Отже, вплив викладача на мотивацію студентів до вивчення іноземної мови проявляється не тільки під час передачі знань. Він проявляється також при створенні цікавого, підтримуючого та надихаючого навчального середовища, яке сприяє розвитку допитливості, впевненості та любові до навчання на все життя.

«Результативність кожного заняття великою мірою залежить від професійної підготовки викладача, від виборів методів та прийомів навчання відповідно до змісту матеріалів, що вивчаються» (Міненко, Крічкер, Єремеєва, 2023: 105).

«Професіоналізм викладача, високий рівень його знань, уміння ефективно побудувати освітній процес, досконало продумати систему подання, оволодіння та засвоєння навчального матеріалу безперечно є мотивуючим механізмом у вивченні здобувачами іноземної мови. Викладач, який досконало володіє мовою, вміє творчо побудувати свої заняття, зацікавити групу процесом навчання, безперечно стане прикладом і гарним стимулом для своїх здобувачів під час вивчення другої іноземної мови» (Гриценко, Ясинська, 2022: 24).

«Яким буде фахівець, багато в чому залежить від того, якими мотивами він керується у своїй діяльності. Задоволення від обраної професії, захопленість своєю справою визначається усвідомленням її важливості та відповідності інтересам і здібностям людини. Якщо ж професію обрано всупереч бажанням, залежно від тих або інших обставин, це з часом приведе до невдоволення родом діяльності, викличе ряд негативних емоцій» (Рідель, 2016: 360).

Все вищезазначене можна узагальнити у наступних порадах для викладача іноземних мов щодо підвищення мотивації його студентів у процесі вивчення іноземної мови:

Мотивуйте студентів використовувати іноземну мову в реальних життєвих ситуаціях, пов'язаних зі сферою навчання або майбутньою кар'єрою студентів.

Відзначайте прогрес кожного студента, навіть якщо він незначний.

Використовуйте додатки для вивчення мови, онлайн-ресурси та віртуальну реальність, щоб зробити заняття більш цікавими та доступними.

Адаптуйте Ваші заняття до інтересів та цілей студентів. Включайте теми, які є цікавими для студентів.

Використовуйте завдання у формі гри, щоб зробити вивчення мови веселим та активним.

Створіть у аудиторії атмосферу підтримки та заохочення. Відзначайте помилки. як можливості для навчання.

Можна погодитись з Арістовою Н. О., що «перспективними є такі напрями подальшої роботи: дослідження залежності процесу формування мотивації вивчення іноземної мови від індивідуальних психофізичних властивостей студентів, розробка спеціалізованих програмних засобів, призначених для студентів різних спеціальностей та на їх основі створення навчальних комплексів» (Арістова, 2015: 162).

Для розв'язання цих завдань необхідно визначити напрями оптимізації процесу професійної підготовки, орієнтовані на: підвищення мотивації вивчення іноземної мови, інтеграцію елементів різних навчальних методик, організацію аудиторної та самостійної роботи студентів в інтернет-просторі, застосування сучасних технологій навчання, розроблення інноваційних навчальних матеріалів з іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арістова Н. О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих навчальних закладів : монографія. Київ : ТОВ «НВП» Інтерсервіс», 2015. 240 с.
2. Гриценко В., Ясинська Т. Активізація мотивації студентів до вивчення іноземної мови. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2022. № 4 (141). С. 19–27.
3. Ісакова Є. Роль викладача у формуванні мотивації у студентів в процесі вивчення іноземної мови. *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA»*. 2023. С. 174–175.
4. Козак М. В. Роль мотивації та шляхи її підвищення при вивченні іноземних мов. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота.* 2015. № 35. С. 84–87.
5. Міненко О. В., Крічкер О. Ю., Єремеєва Н. Ф. Формування мотивації вивчення англійської мови у студентів немовних спеціальностей. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. № 30. С. 102–105.
6. Побережна Н. Професійна мотивація та її роль у формуванні мотивації до вивчення іноземних мов у студентів немовних ВНЗ. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2013. № 38. С. 242–246.
7. Рідель Т. М. Професійна мотивація та її роль у формуванні мотивації до вивчення іноземної мови в аграрному ВНЗ. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2010. № 4 (6). С. 359–365.

REFERENCES

1. Aristova, N. O. (2015). *Formuvannia motyvatsii vyvchennia inozemnoi movy u studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv*. [The formation of motivation of students of higher education institutions for learning foreign language]. TOV «NVP» Interservis». [in Ukrainian].

2. Hrytsenko, V., & Yasynska, T. (2022). Aktyvizatsiia motyvatsii studentiv do vyvchennia inozemnoi movy. [Activating students' motivation to learn a foreign language]. *Naukovyi visnyk Pivdennoukrainskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho*, *– Scientific Bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after Kostiantyn Dmytrovych Ushynsky*, (4 (141)), 19–27. [in Ukrainian].

3. Isakova, Ye. (2023). Rol vykladacha u formuvanni motyvatsii u studentiv v protsesi vyvchennia inozemnoi movy. [The role of the teacher in motivating students in the process of learning foreign language] *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA»*, 174–175. [in Ukrainian].

4. Kozak, M. V. (2015). Rol motyvatsii ta shliakhy yii pidvyshchennia pry vyvchenni inozemnykh mov. [The role of motivation and ways to increase it in learning foreign languages] *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia : Pedahohika. Sotsialna robota. – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Pedagogy. Social work*, (35), 84–87. [in Ukrainian].

5. Minenko, O. V., Krichker, O. Yu., & Yeremeieva, N. F. (2023). Formuvannia motyvatsii vyvchennia anhliiskoi movy u studentiv nemovnykh spetsialnostei. [The formation of motivation of learning English for students of non-language specialties] *Zakarpatski filolohichni studii – Transcarpathian Philological Studies*, (30), 102–105. [in Ukrainian].

6. Poberezhna, N. (2013). Profesiina motyvatsiia ta yii rol u formuvanni motyvatsii do vyvchennia inozemnykh mov u studentiv nemovnykh VNZ. [Professional motivation and its role in forming the motivation to learn foreign languages of students of non-language higher education institutions] *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly – Pedagogy of Higher and Secondary Schools*, (38), 242–246. [in Ukrainian].

7. Ridel, T. M. (2010). Profesiina motyvatsiia ta yii rol u formuvanni motyvatsii do vyvchennia inozemnoi movy v ahrarnomu VNZ. [Professional motivation and its role in forming motivation to learn foreign language in an agricultural higher education institution] *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii -Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, (4 (6)), 359–365. [in Ukrainian].